

stische ge-
oepiding
ld.
wordt als
de scholen
eft daarbij
eiding voor

epaald, dat
van weten-
n van deze
paling aan
en gesteld
ar nog bij:
studie der

het stellen
genover el-
n uitkomst,
en oplei-

n niet van
verhindring
len, en ten
Theologie,
end worit,
ologie, naar
e bediening
er de beste

ven maken
ap los van
en inhoud-
rsiteit enkel
vens oplei-
det bestaan.
t. En daar-
el wordt er
scholen en
t.

typer Sr in
rscheid ge-
arakter, als
de opleiding
en als heb-
als ik het
m voor de
dt dus niet
le Universi-
er elkander,
onderscheidt
st opleiding

ogemaakte,
ve niet. Zij
„Wie eenig
der weten-
dat al onze
scholen uit-
an een uit-
er vereenigd
jaar, in 1899,
Vetenschap',
t niet beter

Doopersche,
e beoefening
geschool voor
in strijd met
t verzet van
te instelling
te vrees van
28 Sept. j.l.,
er Vrije Uni-
maangaande,
beding" enz.,

Hoogeschool
ar als onder-
karakter. Zij
de Gerefor-
bestuurders,
Maar zij zijn
in bronnen
en voor de
siftet komen
ogeschool te
ereformeerde
terwijsin-
ijk onder-
H. Bavinck,
zou voor de
voor de op-
in de theorie
ool kan naar
urlijk en ten
tenzij zij ook
beoefene. En
et beoefenen
et einde ook

rekening houde met het praktisch doel, waarvoor de studenten zonder uitzondering en zelfs in de eerste plaats de hogeschool bezoeken, n.l. straks werkzaam te zijn in den dienst des Woords. Meer dan tijd is het daarom, dat heel deze tegenstelling verdwijne. Of een Theol. School of eene Theol. faculteit in waarheid een wetenschappelijk karakter draagt en goede leeraren vormt, hangt niet daarvan af, of ze een school of een faculteit zijn, maar hangt af van het gehalte der Hoog- leeraren en der studenten. „Theologische School en Vrije Universiteit", 1899, blz. 46/47. Ondanks dit reeds vóór 40 jaren geschreven werd, hebben de redevoerin- gen ter Synode op Donderdag 28 Sept. j.l. kunnen doen zien, hoeveel Professoren en Doctoren en anderen nog in hun denken door deze verkeerde tegenstelling be- heerscht worden. „De Theol. School... mag zich vol- strekt niet alleen bezig houden met de praktische op- leiding tot den dienst des Woords, maar moet daartoe, volgens de uitdrukkelijke bepaling der kerken, zich ook toeleggen op de wetenschappelijke beoefening der Theo- logie", blz. 62. „...evenmin wordt de Theol. School voor de taak, om de Theologie wetenschappelijk te beoefenen, daardoor minder bekwaamd, wijl zij een eigen inrich- ting der kerken is in bovengenoemden zin", blz. 63, d.i. in dezen zin, dat zij „door de kerken opgericht is, door haar onderhouden en verzorgd wordt, en dan voorts op eigen terrein en binnen eigen kring een bijzonder karakter draagt, een eigen leven leidt en eene zekere mate van zelfstandigheid bezit", blz. 43. „Tot het wezen eener Theol. School behoort ook niet, dat zij door eene kerk wordt opgericht. Zij kan even goed gesticht worden, en is menigmaal ook door de Overheid gesticht, en natuurlijk ook door particulieren. Het wezen van eene Theol. School ligt alleen daarin, dat zij op zichzelf staat, zonder verband met de andere faculteitswetenschappen aan eene Universiteit", Dr H. Bavinck, „Het Recht der Kerken", enz., blz. 34. (Spatieering van mij, S. G.)

Daarom bezit de Theologische Hogeschool te Kam- pen in zichzelf evenzeer het recht om hare studenten na een behoorlijk goed afgelegd examen te promoveeren tot candidaat in de Theologie en tot doctorandus en tot doctor in de Theologie, als de Theologische Facul- teit aan de Vrije Universiteit. Dat recht ontleent zij niet aan de Kerken, evenmin als de Theologische Faculteit dat recht ontleent aan de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag, en even- min als de Theologische Faculteiten der Rijksuniversi- teiten dat recht ontleenen aan den Staat of de Overheid. Dat recht hebben hare Hoogleraren in zichzelf als mannen van wetenschap en doctoren in de Theologie. En als college van Hoogleraren oefenen zij dat recht uit bij de promotie hunner studenten tot candidaat in de Theologie, en zouden zij dat doen bij de promotie dier studenten tot doctorandus en doctor in de Theo- logie. Maar natuurlijk moeten de Kerken eerst toestem- ming en opdracht aan die Hoogleraren of het College van Hoogleraren verleen en om aan hare School dat hun recht uit te oefenen, evenals de Overheid aan de Hoogleraren of de Faculteiten harer Universiteiten eerst toestemming en opdracht verleen en moet om van hun recht tot promoveeren (tot candidaat, doctorandus, doctor) aan hare Universiteiten gebruik te maken. En zoo ook ten aanzien der Vrije Universiteit.

De zaken liggen hier zoo eenvoudig. Vreemd, dat zelfs vele Professoren en Doctoren hierin de dingen niet recht schijnen te kunnen zien, en zeg- gen: de kerken kunnen het recht tot promoveeren niet verleen en, want dat bezitten zij niet.

Dat zelde ook de Synode te 's-Gravenhage in 1914, geleid door mannen als Dr A. Kuyper Sr, Dr H. Bavinck e.a. Alsof dat werd gevraagd, en alsof dat de zaak ware. Moge ook soms eenig verzoek wat minder juist geformuleerd zijn, wetenschappelijke man- nen en eene Synode dienen te kunnen zien, waarom het in wezen gaat, wat bedoeld wordt. Door dat niet te doen, heeft de Synode te 's-Gravenhage in 1914 eene uitspraak in dezen ge- daan, die zoo goed als niemand onzer be- twist, althans nu niet, maar de eigenlijke quæstie ook zonder antwoord gelaten. Nu daarom heeft zij in dezen allermint eene of de principiele beslissing te dezer zake gegeven. Zij heeft de zaken in dezen niet naar behoe- ren en recht onderscheiden, en hare uit- spraak wat deze zaak betreft, hoe juist ook in zichzelf, was er naast, raakte de eigenlijke quæstie niet. Van eene Synode wordt niet gevraagd een recht te ver- leenen, dat zij niet bezit, het recht om te promoveeren, hetzij tot candidaat, hetzij tot doctor, maar enkel om aan het College van Hoogleraren aan hare Theologische School of Hogeschool verlot en opdracht te geven van zijn of hun recht als wetenschappelijk college of wetenschappelijke mannen ge- bruik te maken tot betere opleiding der studenten tot den dienst des Woords, ge- lijk ook de Overheid niet het recht tot promoveeren verleent, dat zij evenmin bezit en evenmin kan ver- leenen als de Kerken, doch enkel aan de Hoogleraren of Faculteiten harer Universiteiten verlot en opdracht verleent tot promoveeren hunner of harer studenten tot candidaat of doctor. En wederom aldus ten aanzien van de Vrije Universiteit.

Heel het betoog van onderscheiden man- nen ter Synode op Donderdag 28 Sept. j.l. dat de Kerken het recht tot promoveeren niet kunnen verleen en, en hun beroep op de uitspraak der Synode te 's-Graven-

hage van 1914, was er dan ook naast, en ging aan de quæstie voorbij.

Het staat in dezen ook met het promoveeren tot candidaat niet anders dan met dat tot doctor. Wie het recht tot dit laatste mist, mist het recht ook tot het eerste. En omgekeerd. De Kerken missen zoowel het een als het ander, gelijk ook de Overheid, en evenals de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gere- formeerden grondslag. Maar alle drie hebben gelijkelijk het recht om aan de Professoren harer Hoogescholen of Universiteiten, of aan het College van Hoogleraren en aan de Faculteiten harer Hoogescholen, verlot en opdracht te verleen en, van het recht, dat deze Hoog- leraren of Colleges of Faculteiten in zichzelf heb- ben als goddoreerden of wetenschappelijke Colleges, gebruik te maken tot betere bereiking van het doel, waartoe zij die Hoogescholen of Universiteiten hebben opgericht en onderhouden.

Als men de dingen te dezer zake maar onbevangen wil bezien, heeft men geene moeilijkheid, en kan men ze duidelijk aanschouwen en onderkennen.

Wie het recht om aan de Theologische Hogeschool te Kampen de studien tot doctoraal en tot doctor voort te zetten en te leiden, betwist, moet evenzeer betwisten het recht om aan hare de studien te beoefenen en te leiden tot candidaatsexamen. De candidaatsstudien en het candidaatsexamen zijn evenzeer wetenschappelijke studien en een wetenschappelijk examen als de docto- rale studien en examens. Weigering dus van deze laatste als in strijd met het karakter der Theologische Hoog- school als opleidingsinrichting moet vanzelf en logisch leiden tot ontzegging van het recht aan die school om daar wetenschappelijke studien voor en tot het candi- daatsexamen te doen en te leiden, en om daar het weten- schappelijk candidaatsexamen af te nemen. En dit moet dus voeren tot het voorstel om deze School te Kampen op te heffen.

Men moge dat ontkennen en niet kunnen inzien, of weigeren het te erkennen. Er zijn zoovele inconsequen- ties en onbegrijpelijkheden in de menschwereld.

Maar de zaak verandert er niet door.

Wie de voortzetting der studien aan de Theologische School te Kampen tot doctoraal en doctor weigert toe te staan, is in principe, hoezeer ook onbewust en on- bedoeld, een tegenstander dier School, die logisch hare opheffing zou moeten voorstellen.

S. GREIJLDANUS.

De Kleine Catechismus van Zacharias Ursinus. (XIX.)

96. Waarom is de aanroeping Gods voor de Christe- nen noodzakelijk?

Ten eerste, omdat het 't voornaamste stuk der dank- baarheid jegens God is, zonder hetwelk het waar geloof niet bestaan kan.

Daarna, omdat God den Heiligen Geest, de eeuwige zaligheid en alles wat hiertoe dient, niet geven wil aan hen, die Zijn gaven verachten of niet erkennen, maar aan hen, die ernstig en aanhoudend smeeken, en Hem daarom verheerlijken.

97. Welke aanroeping behaagt God en wordt door Hem verhoord?

Wanneer wij van den eenigen waarachtigen God, in den naam van Christus, al wat Hij bevolen heeft van Hem te verlangen, met een ongeveinsd verlangen des harten begeeren, uit een waar gevoel van onze nooddrift, en niet een vast vertrouwen, dat wij door Hem zullen verhoord worden, gelijk Hij ons in Zijn Woord beloofd heeft.

98. Wat wil God, dat van Hem begeerd wordt?

Alle geestelijk en lichamelijk goed, voor zoover het Zijn roem en onze zaligheid dient, hetwelk Christus in de zes beden samengevat heeft in het gebed, dat Hijzelf Zijn discipelen geleerd heeft.

99. Welk is dat gebed?

Onze Vader, die in de hemelen zijt, etc.

R.

G. B.

Een leemte aangevuld.

Otto Zoff: De Hugenoten. — W. ten Have, Amsterdam, 1938.

Er zijn tijdperken uit onze geschiedenis, die met groote voorliefde behandeld zijn, daar zij van het grootste belang waren voor ons staatkundig- en godsdienstig leven. Het tijdperk der Reformatie en het ontstaan van onze politieke zelfstandigheid is daarvan wel het voornaamste, en wetenschappe- lijke-, zoowel als populaire-, en literaire werken hebben ons op grondige, bevattelijke en schoone wijze dien ouden tijd doen beleven.

Wij kennen boeken over het leven en werken van Calvin, en over het Calvinisme en zijn be- teekenis op velelei terrein, vertaalde en oorspronkelijke. En toch zijn wij tot nu toe niet vrij te pleiten van een zekere eenzijdigheid. Er be- staat n.l. geen populair Hollandsch boek over de geschiedenis der Hugenoten, de Fransche calvi- nisten, waaraan wij zooveel verplicht zijn.

Ongetwijfeld zullen daarom velen dr van der Does dankbaar zijn voor de voortreffelijke ver- taling van het Duitsche werk over de Hugenoten, door Otto Zoff, dat in een leemte voorziet.

Ondanks hun groote ingenomenheid met dit boek, verhielen noch de inleider, prof. van Schel- ven, noch de vertaler zelf, hun bezwaren ertegen.

De laatste heeft zooveel mogelijk getracht, door nolen in den tekst en een naschrift, zijn standpunt te stellen tegen dat van den schrijver, in diens beschouwing van het Calvinisme. Het blijkt den lezer reeds spoedig, dat de enthousiaste beschrij- ver van den strijd der Hugenoten, zelf geen Calvi- nist is. Niettegenstaande de grondige bestudeering van het Hugenotisme, is zijn kijk op Calvin niet oorspronkelijk, noch nieuw. In twee hoofdstuk- ken: „Een en ander over de leer van Calvin" en „Calvinistische ratio" komt zijn zienswijze vooral naar voren. Calvin is dan de man van onmensche- lijke strengheid, die geen scherts duldt, een glim- lach straft, zijn tegenstander doodt. Zijn leerstuk is vooral de praedestinatieleer, die haar volgelingen wel groote zelfucht oplegt, maar hen ook, als uitverkorenen, zich doet verheffen boven de andere menschen. Voor den Calvinist is het Oude Testament eigenlijk alleen van belang, want hij kent slechts den God der Wraak, zijn geloof is fatalistisch getint. Daarom spreekt de auteur voort- durend over het noodlot, dat blijkbaar ook voor hem de historie beheerscht, en gewaagt hij zelfs van „den God der Calvinisten".

Deze opvatting is al te oud, om er nog tegen in te gaan, en daar slechts twee hoofdstukken er ten deele mee besmet zijn, zou het niet de moeite waard zijn er over te spreken, als niet de schrijver daaraan tevens een filosofische beschouwing ver- bonden had, die nog opgeld doet. Hij ontpopt zich daarin als een ijverig leerling van Max Weber, Troeltsch, Schmidt, en anderen, die hun studies over de verhouding van Calvinisme en Kapita- lisme verbinden aan hun uitlegging van het dogma der praedestinalie. Ook volgens Zoff eischt deze leer van de geloovigen heilig te leven, wat leidt naar een tot systeem verheven werkeiligheid. Arbeid is plicht voor den Calvinist, maar mag hem geen genot opleveren, daar hij alle aardsch- gezindheid moet schuwen. Dit ascetisme gepaard met plicht tot werken zonder ophouden, moet leiden tot groote spaarzaamheid en kapitaalvor- ming. Zoo ziet Zoff de levensbeschouwing van het Calvinisme vooral als economisch en legt hij in zijn geschiedenis van het Hugenotisme een zwaar accent op de sociale en economische zijde van den godsdienstoorlog.

Nu is het ongetwijfeld waar, dat men den strijd der Hugenoten niet geheel en al mag vergelijken met dien der Geuzen in Holland, maar een punt van overeenkomst mag men niet uit het oog ver- liezen: het onwankelbare Godsvertrouwen, het rotsvaste geloof, dat beiden bezield in den strijd voor gewetensvrijheid. En juist die heilige ge- loofsverzuiging, gaat bij Zoff ten deele schuil achter de economische en sociale problemen die hij naar voren schuift. Zijn zienswijze is ongeveer die van het liberalisme bij ons uit de vorige eeuw, dat ook onzen godsdienstoorlog grotendeels weel aan sociale motieven, waarbij de tiende penning zwaarder woog dan de godsdienstige overtuiging.

Het bezwaar tegen deze economische visie is daarom van meer belang, dan dat tegen de onjuiste beoordeeling van Calvin, doch het is geenszins onoverkomelijk. Door zijn belichting laat de auteur voor ons scherp uitkomen het verschil tusschen Hugenoten en Geuzen. Het is bij ons de strijd van den burger, in Frankrijk die van een, door den adel geleide politieke volksgroep. Bij ons ging de strijd tegen een buitenlandse vorst, in Frankrijk ontbrandde een verwoestende burgeroorlog.

Met zeldzaam talent weet Zoff dien te schilde- ren. Tal van voornamen personen gaan aan onze oogen voorbij: zwakke, perverse koningen, ge- wetenloze vorstinnen, samenzwappende grooten, omkoopbare lagere edelen. Met een paar lijnen wordt hun beeld geschetst, duidelijk, onuitwischa- baar. Weinige woorden zijn den auteur voldoende een situatie te teekenen, die het verloop der historie verduidelijkt. Een stuk geschiedenis van Frankrijk laat hij zien, dat ongelooflijk klinkt. Wij zien den ondergang van het huis Valois, dat zijn laatste krachten inspant om het beste deel van zijn bevolking uit te roeien. Een felle strijd ont- brandt om de opvolging. De Roomsche koning wordt gevangen door zijn Roomsche edelen. Beide partijen sluiten beurtelings verdragen met de Huga- noten, om even later die te schenden. Oude tegen- standers verbinden zich dan weer tijdelijk, om hun gezamenlijke vijanden, de Hugenoten, te vernie- ligen. Verraad en sluipmoord vieren hoogtij. En ondertusschen, ondanks plakkaten en bloedige ver- volgingen, vergaderen de synodes, om de Kerk te organiseren. De edele De Coligny voert de zijnen aan, schijnt te zullen overwinnen, maar sterft met duizenden in den bloedigen Bartholomeusnacht. De tragedie nadert haar hoogtepunt. Nergens schijnt meer trouw te bestaan: oneenigheid ver- scheurt de partij der Hugenoten, wantrouwen en verraad splitst de partij der Katholieken. Frank- rijk raakt aan den rand van zijn ondergang.

Op boeiende wijze weet de auteur de ingewik- kelde stof te behandelen. Er ontstaat geen dor, wetenschappelijk verslag, maar alles leeft, dank zij den plastischen stijl, de gave van den schrijver, kleine voorvallen, vol dramatische kracht naar voren te brengen, om actie te geven aan een reeks van gebeurtenissen. De historicus leent meermalen zijn pen aan den romanticus, om kleur te geven aan zijn verhaal. Hij aarzelt niet de strenge histo-

